

3. Prijzen en kosten

3.1	De loonkostenstijging drukte op de competitiviteit	100
3.2	Hogere loonkosten oefenden binnenlandse prijsdruk uit en de lagere winstmarges vingen dit gedeeltelijk op	105
	Kader 2 – Kostenprijsstijgingen en verschillende concepten van winstmarges	
3.3	Aanzienlijke daling van de totale inflatie ondanks de gemiddeld hogere onderliggende inflatie in 2023	110

Na de enorme prijsschokken van 2021 en 2022, ebde in 2023 de buitenlandse prijsdruk weg terwijl ook de binnenlandse prijsdruk verminderde.

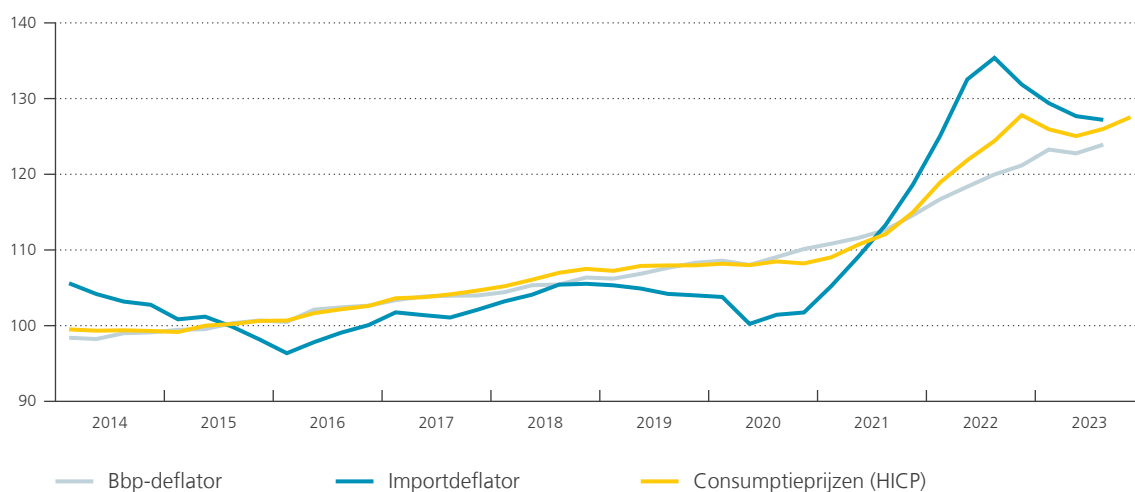
Zo piekte de gasprijs op de internationale markten in augustus 2022 boven de 300 euro per megawattuur. Eén jaar later, in augustus 2023, schommelde de prijs nog rond de 35 euro, wat weliswaar nog steeds hoger is dan de prijs van vóór de pandemie (rond de 10 euro per megawattuur). Die bewegingen zijn duidelijk te zien in de importdeflator. Terwijl de prijzen van ingevoerde goederen en diensten daalden, steeg een belangrijke component van de binnenlandse prijsdruk, namelijk de loonkosten, in 2023 fors. De historisch hoge groei van de loonkosten in 2023 is het gevolg van de automatische loonindexering die met enige vertraging reageerde op de hoge inflatie in 2022. Die binnenlandse-kostenstijging,

een ‘tweederonde-effect’ van de ingevoerde inflatie, werd gedeeltelijk opgevangen door de bedrijven, aangezien de groei van de winsten per eenheid product in 2022 vertraagde, en zelfs negatief werd in 2023. De gestegen winstmarges die in de jaren voordien werden opgetekend, konden als buffer dienen om de hogere loonkosten in 2022-2023 op te vangen. Op die manier daalde de inflatie van de binnenlandse kosten en inkomens, gemeten door de bbp-deflator. Dit samenspel van binnenlandse en buitenlandse factoren deed de totale consumptieprijzinflatie aanzienlijk dalen ten opzichte van 2022: in 2023 bedroeg de inflatie 2,3 %, na een forse stijging van de levensduurte met 10,3 % in 2022. De sterk negatieve energie-inflatie, die dit lage totale cijfer van 2023 verklaart, maskeert echter een nog steeds hoge inflatie in de diensten, de voeding en de niet-energetische industriële goederen.

Grafiek 3.1

De invoerprijzen daalden fors, en ook de binnenlandse prijsdruk verminderde

(prijnsindices, 2015 = 100)

Bron: EC.

3.1 De loonkostenstijging drukte op de competitiviteit

In België wordt de loonontwikkeling bepaald door een strikt wettelijk kader. De wet van 26 juli 1996 tot bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen, die in 2017 werd herzien, heeft als belangrijkste doel een blijvende ontsporing van de loonkosten in België in vergelijking met de voornaamste partnerlanden (Duitsland, Frankrijk en Nederland) te vermijden. Daartoe bepaalt de wet een maximale marge voor de ontwikkeling van de reële conventionele lonen, dat wil zeggen boven de indexeringen en baremaverhogingen, die beiden gewaarborgd zijn. De Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) beoordeelt deze marge om de twee jaar. De CRB vergelijkt de loonkostenprognoses in de drie voornaamste buurlanden met de indexeringsvooruitzichten in België, rekening houdend met het sinds 1996 opgebouwde loonvoordeel of -nadeel. De maximaal beschikbare marge wordt berekend op basis van dat saldo. De wet werd in 2017 herzien om voorspellingsfouten te compenseren die tot een ontsporing van de loonkosten in België leidden. Sindsdien bevat de raming van de CRB ook een correctieterm en een veiligheidsmarge van minimaal 0,5%. De door de CRB geraamde marge dient vervolgens als basis voor de onderhandelingen over de loonnorm door de sociale partners. Indien ze geen akkoord bereiken, legt de federale regering de norm vast. Sinds 2011 bereikten de sociale partners slechts één keer overeenstemming, bij de onderhandelingen van 2017-2018.

De wet omvat niet alleen de vrijwaring van het concurrentievermogen van de ondernemingen, maar ook expliciet het principe van loonindexering. De lonen worden automatisch geïndexeerd op basis van de gezondheidsindex, die de nationale consumptieprijnsindex (NCPI) zonder de alcoholische dranken, tabak en motorbrandstoffen weergeeft. Met deze wet wordt naar een evenwicht gestreefd tussen de vrijwaring van het concurrentievermogen

van de ondernemingen en de vrijwaring van de koopkracht van de werknemers. Deze twee doelstellingen zijn soms moeilijk verenigbaar.

Tegen de huidige achtergrond van een hoge geïmporteerde inflatie, beschermde de indexering de koopkracht, maar ze leidde ook tot een slechter kostenconcurrentievermogen van de ondernemingen. Aan het begin van de energiecrisis was er vooral bezorgdheid over de vrijwaring van de koopkracht. 2022 kenmerkte zich immers door een globaal koopkrachtverlies dat macro-economisch gezien wel beperkt bleef, mede door bijkomende overheidsmaatregelen ter ondersteuning van de koopkracht. Toch werden sommige werknemers meer geraakt dan anderen. Eén derde van de werknemers in de private sector moest bijvoorbeeld tot januari 2023 wachten om hun loon geïndexeerd te zien (zie verder). Die heterogene impact van de energiecrisis op de koopkracht van de gezinnen werd uitvoerig besproken in het jaarverslag van 2022. Het koopkrachtverlies van 2022 werd, dankzij de automatische indexering, gecompenseerd in 2023 (zie hoofdstuk 4). In 2023 ging de aandacht vooral naar het kostenconcurrentievermogen van de ondernemingen. Het wegwerken van de loonkostenhandicap impliceert, conform de wet van 1996, een periode van loonmatiging die afhangt van de loonontwikkeling in de partnerlanden.

De groei van de loonkosten was historisch hoog

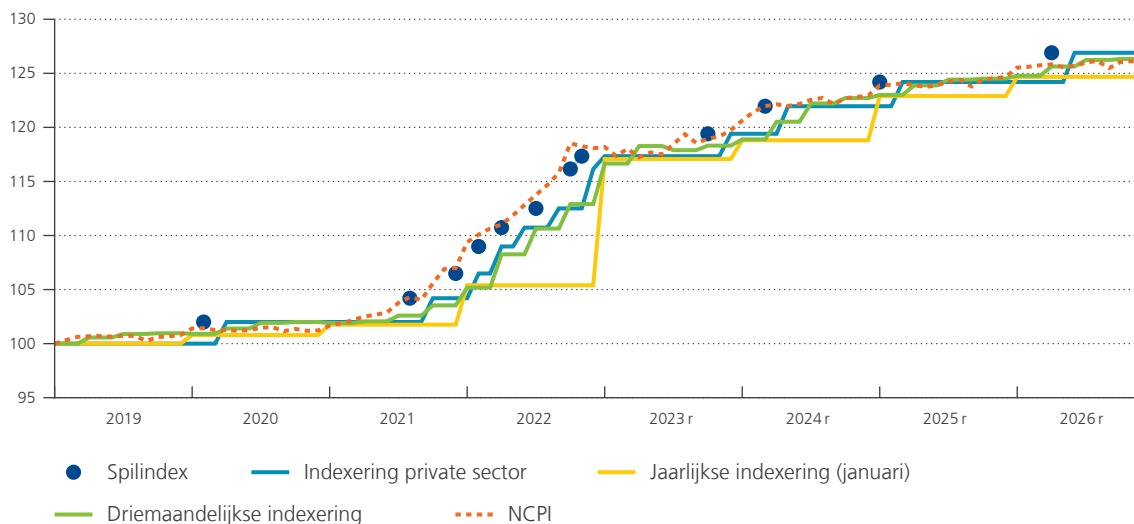
De brutolonen in de private sector lieten in 2023 een recordstijging van 8,1% optekenen. Net als in 2022 was deze stijging hoofdzakelijk het gevolg van de indexeringen, ondanks de daling van de inflatie in 2023. Wegens de vertraging die eigen is aan de toepassing van de verschillende

Grafiek 3.2

Door de indexering werden de werknemers min of meer snel gecompenseerd voor de forse prijsstijging

Consumptieprijsindex en loonindexering

(indexcijfer, januari 2019 = 100)

Aandeel van de verschillende indexatiemechanismen in de private sector

(in %)

Indexatiemechanisme	% van werknemers ¹	Aantal werknemers ¹
Spilindex	48,2	1 462 279
Periodieke indexering		
Jaarlijks	40,3	1 222 182
<i>Waarvan: in januari</i>	33,3	1 000 030
Halfjaarlijks	2,5	74 301
Viermaandelijks	0,3	8 603
Driemaandelijks	5,6	169 904
Tweemaandelijks	1,6	47 210
Maandelijks	0,6	19 327

Bronnen: FOD WASO, Statbel, NBB.

¹ Tewerkstelling in de private sector die wordt gedekt door de paritaire comités, toestand voor het eerste kwartaal van 2022.

indexeringsmechanismen werd een groot deel van de stijging van de gezondheidsindex in 2022 pas in 2023 in de lonen doorberekend.

Er is namelijk geen uniek indexeringsmechanisme. Dit verschilt naargelang van de sector en het paritair comité. In de private sector stijgt het loon

van ongeveer de helft van de werknemers wanneer de afgevlakte gezondheidsindex met een bepaald percentage groeit (dat percentage is niet noodzakelijk gelijk aan 2% zoals in de publieke sector). De lonen van anderen worden geïndexeerd op specifieke momenten, namelijk jaarlijks, halfjaarlijks, driemaandelijks of (twee)maandelijks. Het loon van een groot deel

Tabel 3.1

Loonkosten in de private sector

(voor kalenderinvloeden gezuiverde gegevens; veranderingspercentages t.o.v. het voorgaande jaar, tenzij anders vermeld)

	2019	2020	2021	2022	2023 r
Uurloonkosten¹	2,1	5,2	0,2	4,6	7,5
Bruto-uurlonen	2,3	4,8	0,7	4,8	8,1
Reële conventionele aanpassingen ²	0,7	0,6	0,4	0,4	0,0
Indexeringen	1,8	1,0	1,1	5,4	8,0
Loondrift ³	-0,2	3,0	-0,7	-0,9	0,1
Werkgeversbijdragen ⁴	-0,2	0,48	-0,5	-0,2	-0,6
<i>p.m. Uurloonkosten, economisch concept⁵</i>	2,0	4,3	0,1	5,0	7,6
Productiviteit per uur⁶	1,0	4,6	-1,5	-1,8	0,5
Loonkosten per eenheid product	1,1	0,6	1,7	6,6	7,0

Bronnen: INR, FOD WASO, RSZ, NBB.

1 Volgens het concept van de nationale rekeningen.

2 In paritaire comités vastgelegde loonsverhogingen.

3 Door de ondernemingen bovenop interprofessionele en sectorale collectieve overeenkomsten toegekende verhogingen en premies; loondrift als gevolg van veranderingen in de werkgelegenheidsstructuur en meetfouten; bijdrage tot de verandering van de loonkosten in procentpunt.

4 Bijdrage tot de verandering van de loonkosten als gevolg van wijzigingen in de impliciete bijdragevoeten, in procentpunten.

5 De loonkosten volgens dit concept omvatten ook de bijdrageverminderingen voor doelgroepen en de loonsubsidies. Daardoor geeft dit concept de reële loonkosten van de ondernemingen beter weer.

6 Toegevoegde waarde naar volume per door loontrekkenden en zelfstandigen gewerkt uur.

van de werknemers in de private sector (40 %) wordt slecht één keer per jaar aangepast aan de kosten van levensonderhoud. Voor het merendeel van die werknemers vindt deze indexering in januari plaats. Zo nam in januari 2023 het loon van iets meer dan een miljoen loontrekkenden in één keer met 12 % toe. De lonen van de overheidsdiensten worden geïndexeerd wanneer de afgevlakte gezondheidsindex de spilindex overschrijdt (wat overeenstemt met een groei van 2 %), wat in 2022 vijf keer het geval was, waardoor de lonen van de ambtenaren de ontwikkeling van de gezondheidsindex van nabij volgden. In 2023 werd de spilindex slechts één keer overschreden, in oktober.

Er was geen groeimarge voor de reële lonen

Het was niet mogelijk om in de periode 2023-2024 reële conventionele verhogingen toe te kennen. Voor de onderhandelingsperiode 2023-2024 bedroeg de door de CRB geraamde maximale marge voor de ontwikkeling van de reële conventionele

lonen op basis van de toename van de loonkosten in de buurlanden en de inflatie in België nul, aangezien de loonkosten in België sneller stegen dan in de partnerlanden tijdens de forse prijsstijging die in 2022 begon. Bij gebrek aan een akkoord hierover tussen de sociale partners legde de federale regering de loonnorm voor deze periode vast op nul.

Om dit gebrek aan marge te compenseren, besloot de regering een koopkrachtpremie aan te bieden. In het kader van de loononderhandelingen voor 2023-2024 stond de regering de ondernemingen die tijdens de energiecrisis goed hadden gepresteerd toe om een koopkrachtpremie van maximaal € 750 aan elke werknemer te betalen. Deze premie, waarvoor een gunstig (para)fiscaal regime geldt, valt uitdrukkelijk buiten het toepassingsgebied van de wet tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen. Ze wordt met andere woorden niet opgenomen in de berekening van de loonnorm, maar wordt in de loondrift meegerekend. Met name dankzij deze premie werd de loondrift in 2023 weer positief, na twee jaar van negatieve bijdragen. In 2021 en 2022

nam de loondrift af door de sterke creatie van laagbetaalde banen (flexi-jobs en studentenjobs). De geleidelijke afname van de tijdelijke werkloosheid in 2021 en 2022, die vooral laagbetaalde banen betrof, droeg er ook toe bij. Meer in het algemeen versterken de structurele tendensen die de samenstelling van de arbeidskrachten beïnvloeden, zoals de stijging van het opleidingsniveau en de leeftijd van werknemers, de groei van de loondrift, doordat hooggeschoolde en oudere werknemers relatief beter worden betaald dan het gemiddelde.

De regering verlaagde ook de werkgeversbijdragen voor de ondernemingen om de schok van de forse stijging van de arbeids- en inputkosten te verzachten. De federale regering stemde voor de eerste twee kwartalen van 2023 in met een uitzonderlijke verlaging met 7,07% van de werkgeversbijdragen. Het effect van deze maatregel op de toename van de loonkosten voor de ondernemingen was echter bescheiden ten opzichte van de gevolgen van de indexering.

De licht positieve productiviteitsgroei in 2023 kon de forse groei van de loonkosten per eenheid product amper dempen. Een toename van de loonkosten is niet noodzakelijk schadelijk voor

het concurrentievermogen van de ondernemingen, op voorwaarde dat zij gepaard gaat met een gelijkwaardige stijging van de productiviteit. Hoewel de arbeidsproductiviteit in 2023 een licht positieve groei liet optekenen, volgt deze stijging op twee jaar van scherpe daling. Deze achteruitgang droeg ertoe bij dat de loonkosten per eenheid product in de private sector sterk stegen.

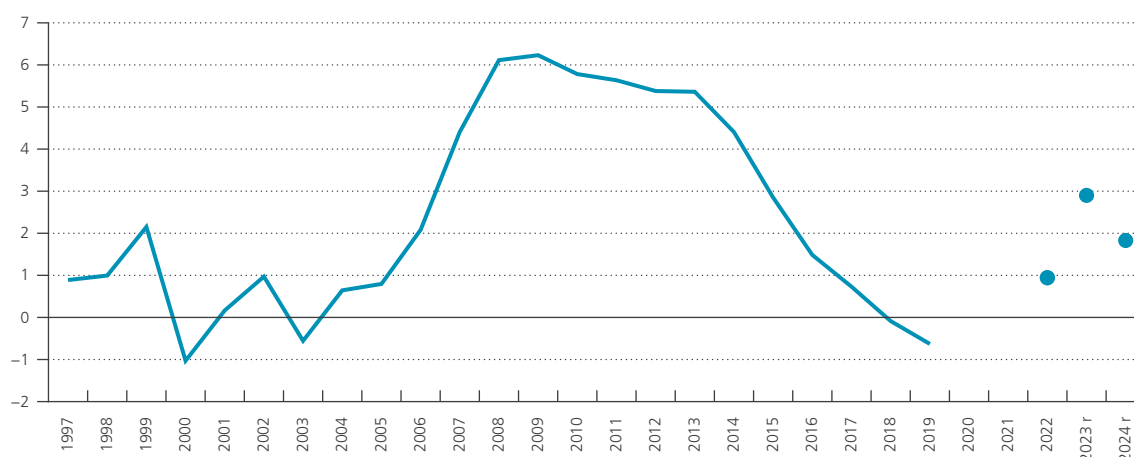
De automatische loonindexering leidde opnieuw tot een loonkostenhandicap

De lonen stegen sneller dan in de buurlanden, wat onze concurrentiekracht heeft aangetast. Terwijl de koopkracht van de Belgische werknemers werd beschermd tijdens de forse inflatiestijging van 2022, droegen de ondernemingen (en deels de overheid) de lasten ervan. Hun kosten stegen sterk, waardoor hun winstmarges (zie hieronder) en hun concurrentiepositie verslechterden. De omvang van deze verslechtering hangt af van de mate waarin de ondernemingen aan de buitenlandse vraag zijn blootgesteld. De zeer forse inflatiestijging leidde immers vanaf 2022 tot een ontkoppeling van de loonsverhogingen die de Belgische ondernemingen dragen en

Grafiek 3.3

De loonkloof van België nam toe sinds 2022

(gecumuleerde kloof¹ sinds 1996 in de private sector, in %)

Bron: CRB.

¹ In vergelijking met de drie voornaamste buurlanden (Duitsland, Frankrijk, Nederland), gewogen gemiddelden volgens de relatieve omvang van de respectieve bbp's. De CRB publiceert de loonkloof niet voor de jaren 2020 en 2021.

de situatie van hun concurrenten in de buurlanden, waar over loonstijgingen wordt onderhandeld en het langer duurt vooraleer deze worden uitgevoerd.

Bijgevolg ontstond er opnieuw een loonkostenhandicap. In 2019 was de gecumuleerde loonkloof sinds 1996 tussen België en de drie voornaamste partnerlanden weggewerkt. In zijn verslag van februari 2024 schat de CRB dat deze gecumuleerde loonkloof tegen 2024 1,8% zou bedragen. Dit is echter ver verwijderd van de beoordeling van in 2022, waarin de loonkloof met 5,7% zou stijgen, een niveau dat flirt met de records van de jaren 2007-2008. Deze aanzienlijke bijstelling hangt nauw samen met de sneller dan verwachte daling van de energieprijzen, waardoor ook de loonindexering lager dan verwacht uitviel. Ze illustreert ook de onzekerheid over de raming van de loonkostenhandicap (of het loonvoordeel), die het gevolg is van een bijstelling van zowel de statistieken als de vooruitzichten voor de loonkosten in België en in de buurlanden.

Beperkte ruimte om bedrijfs-specifieke realiteit te weerspiegelen

De nulmarges voor de reële conventionele verhogingen beperken de mogelijkheden om te differentiëren tussen de ondernemingen. In principe kan de maximaal beschikbare marge voor de reële lonen tussen de sectoren op een verschillende manier worden toegekend. De sectoren die goed presteren, kunnen kiezen voor de maximale marge, terwijl de sectoren in moeilijkheden kunnen besluiten slechts een deel toe te kennen. In de huidige context is deze mogelijkheid om te differentiëren sterk beperkt, omdat de marges gelijk zijn aan nul en negatieve reële conventionele aanpassingen onmogelijk zijn. De beter presterende sectoren kunnen geen reële conventionele verhogingen toekennen. Deze rigiditeit vormt daarentegen een handicap voor de ondernemingen in moeilijkheden, die de reële conventionele lonen niet kunnen verlagen, behalve de ondernemingen die over een herstructureringsplan onderhandelen.

Er is echter een bepaalde flexibiliteit voor de opwaartse loondifferentiatie, dankzij een reeks beloningselementen die buiten het bestek van de wet vallen. Concreet vallen de volgende beloningsvormen niet onder de loonnorm: winstdeelnemingen, betalingen in aandelen of de aan werknemers uitgekeerde deelbewijzen in het kader van

werknemersparticipatie in het kapitaal, bijdragen die op grond van de aanvullende pensioenstelsels worden uitgekeerd, eenmalige innovatiepremies, consumptiecheques en koopkrachtcheques (deze laatste zijn de recentste toevoegingen). Hoewel de gewijzigde wet van 1996 er niet expliciet in voorziet, valt de bonus die aan de werknemers kan worden toegekend overeenkomstig cao (collectieve arbeidsovereenkomst) nummer 90 (niet-recurrente resultaatgebonden voordelen) evenmin onder de loonnorm. Een dergelijke bonus hangt af van het behalen van een doelstelling die in een ondernemings-cao is vastgelegd en is vrijgesteld van de personenbelasting zolang deze bonus onder het maximumbedrag blijft (voor 2022 werd dit vastgelegd op € 3 434 bruto). Het verplichte karakter van de norm verhindert dus niet volledig dat er op sector- of ondernemingsniveau over aanvullende financiële voordelen wordt onderhandeld.

Er bestaat ook een opt-outclausule voor ondernemingen in moeilijkheden, maar deze procedure is ingewikkeld en omslachtig. Het systeem in zijn huidige vorm laat de ondernemingen in moeilijkheden weinig ruimte om de lonen af te stemmen op hun specifieke situatie, bijvoorbeeld op basis van hun blootstelling aan de energieschok of rekening houdend met het aandeel van de personeelskosten in hun kostenstructuur. Een mogelijkheid is om gebruik te maken van een opt-outclausule die in de sectorovereenkomsten is bepaald. Dankzij een dergelijke clausule kunnen in een sectorale cao bepaalde voorwaarden worden opgenomen die, zodra eraan is voldaan, de werkgever toestaan de cao niet (volledig of gedeeltelijk) toe te passen om de werkgelegenheid te vrijwaren.

3.2 Hogere loonkosten oefenden binnenlandse prijsdruk uit en de lagere winstmarges vingen dit gedeeltelijk op

De stijgende loonkosten waren in 2023 de bron van een nog steeds hoge binnenlandse inflatie. Dit komt duidelijk tot uiting in het verloop van de bbp-deflator die een indicator is van de pure binnenlandse prijsdruk. De directe effecten van buitenlandse prijsveranderingen komen immers niet tot uiting in de bbp-deflator. De binnenlandse inflatie begon in 2021 te versnellen en steeg verder tot en met het derde

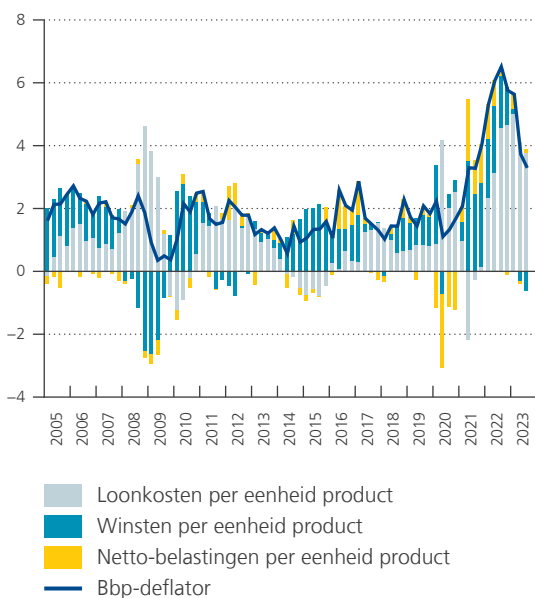
kwartaal van 2022. De aanvankelijke stijging werd door hogere winsten per eenheid product en hogere netto-belastingen (door de afbouw van de COVID-19-steunmaatregelen) gestuwd. In 2022 nam de bijdrage van de winsten per eenheid product af en nam het belang van de loonkosten toe. Vanaf het vierde kwartaal van 2022 nam de jaar-op-jaargroei van de bbp-deflator af, ondanks de verder toegenomen druk van

Grafiek 3.4

De binnenlandse inflatie zakte maar bleef hoog

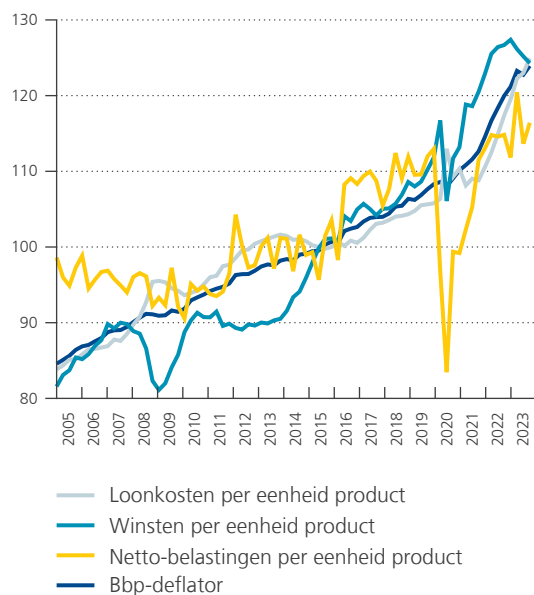
Groei

(Bbp-deflator in jaar-op-jaar veranderingen, in % ; bijdragen in procentpunt)

Niveau

(2015 = 100)

Bron: EC.

Nota: de winsten per eenheid product worden gedefinieerd als het bruto-exploitatieoverschot plus het gemengd inkomen gedeeld door het reëel bbp. De loonkosten van de zelfstandigen werden uit het gemengd inkomen gezuiverd.

de lonen. De groei van de loonkosten per eenheid product piekte in het eerste kwartaal van 2023, door de vertraagde reactie van de indexeringsmechanismen op de kostenschok voor een derde van de werknemers in de private sector (zie sectie 3.1). De groei nam daarna af, maar bleef hoog.

In België werden vanaf midden 2022 de kostenstijgingen gedeeltelijk opgevangen door de tragere groei van de winsten per eenheid product, wat de binnenlandse inflatie temperde. Naast de input- en loonkosten, zijn evengoed de winsten bepalend voor het verloop van de prijzen en de inflatie. Ze kunnen ofwel bijdragen aan prijsstijgingen, ofwel als buffer fungeren bij kostenstijgingen. De hogere kosten waar Belgische bedrijven mee te kampen hadden, werden in 2022 en 2023 in mindere mate dan in 2021 doorgerekend aan de klant. In het verleden fungeerden de winstmarges vaak als buffer voor kostenstijgingen. Zo daalden de winsten per eenheid product bijvoorbeeld fors na de olieprijsstijging van 2007-2008 en de loonkostenschok tijdens de grote recessie van 2008-2009, toen de productie stilviel, maar de bedrijven hun werknemers aan boord hielden.

Over de periode 2014-2021 hadden de Belgische ondernemingen een winstbuffer opgebouwd, wat hen in 2022 en 2023 de ruimte gaf om de toename van de kosten op te vangen. Een studie van De Keyser et al (2023)¹, waarin de winstmarges over een langere periode worden bestudeerd, toont immers aan dat het winstaandeel van de bedrijven over de periode 2014-2021 fors was gestegen. Het winstaandeel, ook wel margevoet genoemd, wordt gedefinieerd als het bruto-exploitatieoverschot gedeeld door de toegevoegde waarde, of het aandeel

van het binnenlands inkomen dat naar de vergoeding van de productiefactor kapitaal vloeit (zie ook kader 2). Dat de loonkosten minder snel stegen dan de productiviteit, onder meer door een reeks loonmatigingsmaatregelen die in 2014-2015 werden genomen, lag hier mee ten grondslag aan. Die rol van winstmarges als buffer kon in 2023 des te meer worden uitgespeeld aangezien de winsten per eenheid product voor de totale economie tijdens het post-covidherstel verder waren opgelopen (zie het rechterdeel van grafiek 4) en dus eerder als versterker van de inflatie hadden gewerkt. De redenen voor die prijszettingmacht van de bedrijven zijn divers: de vraag naar goederen en diensten was dynamisch door onder meer heropeningseffecten en opgebouwd spaargeld tijdens de pandemie, de steunmaatregelen van de overheid waren talrijk, een algemeen inflatoir klimaat maakte prijsstijgingen meer aanvaard, etc.

Hoewel de bedrijven over het algemeen de schokken goed hebben verteerd, is dat niet noodzakelijk het geval voor elk bedrijf afzonderlijk. Deze geaggregeerde gegevens geven namelijk enkel een beeld voor de totale economie. Een studie op basis van microgegevens (Bijnens en Duprez, 2023²), waarbij gegevens van afzonderlijke bedrijven werden geanalyseerd, spoort aan tot voorzichtigheid omdat macro-economische winstmarges in grote mate blijken te worden beïnvloed door grote bedrijven (zogenaamde 'top-presteerders') en de cijfers niet noodzakelijk representatief zijn voor de kleinere of middelgrote ondernemingen.

1 De Keyser T., G. Langenus en L. Walravens (2023), 'De evolutie van de winstmarges van bedrijven en inflatie', NBB, *Economisch tijdschrift*.

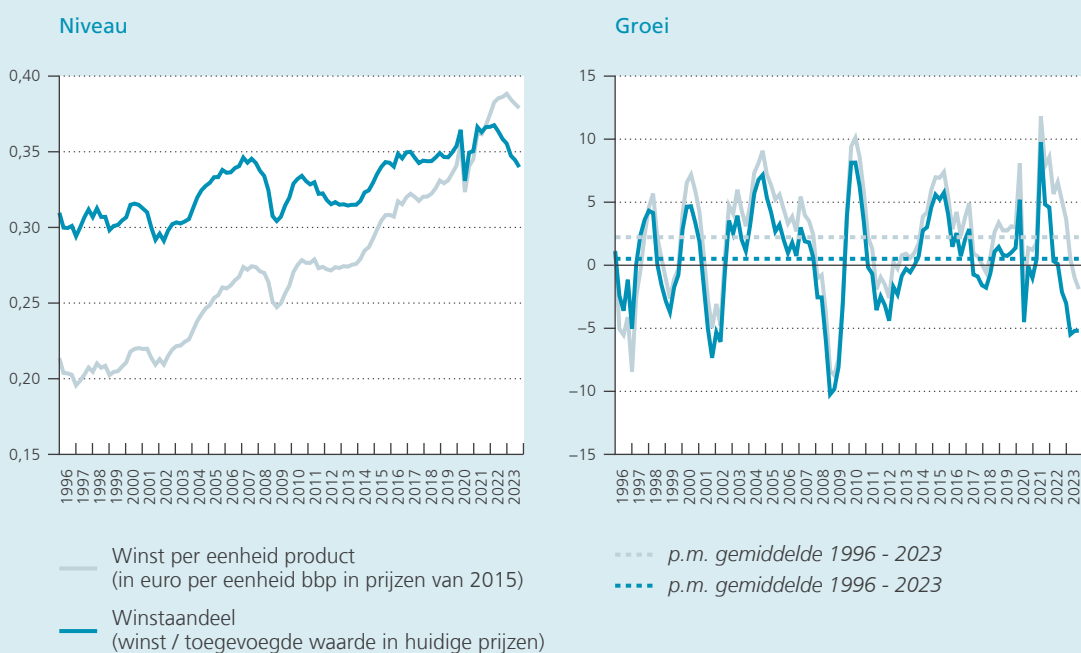
2 Bijnens G. en C. Duprez (2023), *Bedrijven, prijzen en marges*, NBB.

Kostenprijstijgingen en verschillende concepten van winstmarges

Winstmarges of winsten kunnen op verschillende manieren worden gedefinieerd. Zo bestaat er een onderscheid tussen macro-economische en bedrijfseconomische indicatoren. De macro-economische indicatoren komen voort uit de nationale rekeningen. Het bruto-exploitatieoverschot – de toegevoegde waarde minus de loonkosten en nettobelastingen op productie en invoer – is de vergoeding voor de productiefactor kapitaal. Aangezien het onder meer nog de vennootschapsbelasting en het afschrijven voor investeringen bevat, ligt dat macro-economische concept ver verwijderd van de bedrijfseconomische concepten van winst. Bedrijven bepalen hun verkoopprijs vaak als hun kostprijs verhoogd met een percentage; de zogenaamde mark-up of winstmarge.

Er is ook een onderscheid tussen de nominale en de procentuele indicatoren. De nominale indicatoren evolueren mee met het algemene prijspeil in de economie en hebben dus een trendmatig verloop. Bij de procentuele indicatoren is dat niet het geval. De bedrijfseconomische winstmarge is typisch zo'n procentuele indicator. Als de breuk van twee nominale variabelen (verkoopprijs en kostprijs)

Winstconcepten uit de nationale rekeningen: winstaandeel en winst per eenheid product

Bron: INR.

De winst wordt weergegeven door het bruto-exploitatieoverschot en het voor de looncomponent van zelfstandigen gezuiverd gemengd inkomen.

stijgt de mark-up namelijk niet noodzakelijk trendmatig. Het macro-economische 'winstaandeel', soms ook margevoet genoemd, is eveneens een procentuele variabele. Door de winst¹ te delen door de nominale toegevoegde waarde (beide in lopende prijzen) geeft het een indicatie over de verdeling van de toegevoegde waarde in de economie tussen kapitaal (winsten) en arbeid (lonen). De tegenhanger is dan het loonaandeel (dat wordt berekend door de vergoeding van de werknemers te delen door de toegevoegde waarde). De macro-economische 'winst per eenheid product' is daarentegen een nominale variabele die wordt berekend door de winst in lopende prijzen te delen door het reële bbp. Samen met het verloop van de loonkosten per eenheid product en dat van de nettobelastingen op productie en invoer, bepaalt deze variabele de groei van de binnenlandse prijzen in de economie (bbp-deflator).

Vanaf 2022 nam het winstaandeel in de totale economie af terwijl de winst per eenheid product langer een positieve groei vertoonde. Die ontkoppeling tussen deze twee variabelen kan worden verklaard door de hoge inflatie en stijgende loonkosten: het nominale concept blijft groeien terwijl een groter deel van de toegevoegde waarde naar fors hogere lonen gaat. De toegevoegde waarde (noemer van het winstaandeel) steeg fors door de prijsstijging, waardoor het winstaandeel daalde, ook al steeg de winst per eenheid product nog.

Kostenstijgingen beïnvloeden niet alle winstconcepten op dezelfde manier. Een voorbeeld met stijgende inputkosten toont dat aan. In de beginsituatie (T0) produceert een bedrijf een goed met een eenheidskost van 120 euro (inputkost van 60 euro en loonkost van 60 euro). De onderneming bepaalt de verkoopprijs door de kost met een percentage (20 %) te verhogen. In de volgende periode (T1) stijgt de inputkost met 40 euro. In een eerste scenario blijft de onderneming systematisch de verkoopprijs bepalen aan de hand van dezelfde mark-up van 20 % op de kosten: de verkoopprijs stijgt met 48 euro en dat is meer dan de kostenstijging. De ingevoerde kostenstijging is versterkt. Ondanks de constante mark-up, stijgt de winst per eenheid product. Ook het winstaandeel in de economie neemt toe. In scenario 2 werkt de onderneming met een constante winst per eenheid product. Ze rekent enkel de kostenstijging van 40 euro door in de verkoopprijs. In dat geval zakt de mark-up tot 15 % en het winstaandeel in de

¹ De winst wordt hier benaderd door het bruto-exploitatietoetschot plus het voor de looncomponent van zelfstandigen gezuiverd gemengd inkomen.

Indicatoren van de winstmarge van een bedrijf als reactie op een kostenstijging

(in eenheden, tenzij anders vermeld)

	T0	T1		T1		T1	
	Initiële periode	Scenario 1: vaste mark-up	verschil t.o.v. T0	Scenario 2: constante winst per eenheid	verschil t.o.v. T0	Scenario 3: gedaalde winst per eenheid	verschil t.o.v. T0
Mark-up op de totale kosten	20%	20%	0,0%	15%	-25,0%	10%	-50,0%
Aantal eenheden	100	100		100		100	
Inputkost per eenheid	60	(€ +40) 100	66,7%	(€ +40) 100	66,7%	(€ +40) 100	66,7%
Loonkost per eenheid	60	60	0,0%	60	0,0%	60	0,0%
Totale kost per eenheid	120	160	33,3%	160	33,3%	160	33,3%
Verkoopprijs	144	(€ +48) 192	33,3%	(€ +40) 184	27,8%	(€ +32) 176	22,2%
Winst per eenheid product	24	32	33,3%	24	0,0%	16	-33,3%
Omzet	14 400	19 200	33,3%	18 400	27,8%	17 600	22,2%
Winst (= omzet – totale kosten)	2 400	3 200	33,3%	2 400	0,0%	1 600	-33,3%
Toegevoegde waarde (= omzet – inputkosten)	8 400	9 200	9,5%	8 400	0,0%	7 600	-9,5%
Winsttaandeel (= winst ÷ toegevoegde waarde)	28,6%	34,8%	21,7%	28,6%	0,0%	21,1%	-26,3%

Bron: Hahn E. (2023), 'How have unit profits contributed to the recent strengthening of euro area domestic price pressures?', table A, ECB, *Economic Bulletin*, Issue 4/2023.

economie blijft constant. De ingevoerde kostenstijging heeft geen effect op de binnenlandse variabelen. In een derde scenario daalt de mark-up aanzienlijker. De kostenstijging wordt niet volledig doorgerekend in de verkoopprijs (+32 euro). Het bedrijf maakt nog steeds winst, maar de winst per eenheid product is wel gedaald, net als het winstaandeel. In dit scenario wordt de winstmarge als buffer ingeschakeld om de kostenstijging deels op te vangen.

Dit voorbeeld toont aan dat gestegen winsten per eenheid product, die bijdragen aan de binnenlandse inflatoire druk, kunnen samengaan met onveranderd prijszettingsgedrag van de bedrijven die een constante mark-up ten opzichte van de gestegen kosten nastreven. In 2021 groeiden de winsten per eenheid product en het winstaandeel in de economie, wat coherent is met een prijszetting op basis van constante of stijgende mark-ups. In 2022 stegen de winsten per eenheid product wel, maar daalde het aandeel ervan in de groei van de bbp-deflator doordat sterk stijgende lonen een belangrijker kostenpost werden en die loonkosten niet volledig werden doorgerekend in de verkoopprijzen. In dat jaar daalden, volgens een studie op basis van microgegevens (Bijnens et al, 2023)¹, de mark-ups volgens het bedrijfseconomische concept in nagenoeg elke sector. De dalende winsten per eenheid product en het lagere winstaandeel in 2023 geven aan dat bedrijven verder op hun mark-ups inteerden.

¹ Bijnens G., C. Duprez en J. Jonckheere (2023), 'Worden de prijsstijgingen in België gedreven door hebzucht?', blog van de NBB, 26 juni.

3.3 Aanzienlijke daling van de totale inflatie ondanks de gemiddeld hogere onderliggende inflatie in 2023

Terwijl de totale inflatie sterk afnam, van 10,3 % in 2022 tot gemiddeld 2,3 % in 2023, bleef de onderliggende inflatie tot mei 2023 stijgen.

De totale inflatie wordt gemeten aan de hand van de verandering in de consumptieprijsindex. De geharmoniseerde consumptieprijsindex (HICP) maakt een vergelijking mogelijk van de inflatie tussen de lidstaten van de Europese Unie. De onderliggende inflatie sluit bepaalde volatiele componenten van de index uit, zoals voedingsmiddelen en energie. De onderliggende inflatie wordt dus gedefinieerd als de ontwikkeling van de prijzen van niet-energetische industriële goederen (NEIG) en diensten. Gemiddeld bedroeg ze 6,0%, tegen 4,0% in 2022. Hieruit blijkt dat voornamelijk binnenlandse factoren de prijzen blijven

opdrijven. Dit percentage ligt duidelijk hoger dan het gemiddelde van 1,5% dat tussen 1997 en 2019 werd opgetekend. In grafiek 3.5 wordt het verband tussen de totale inflatie, de onderliggende inflatie en de loonindexering in de private sector aangetoond. Deze laatste¹ is een index die wordt gewogen aan de hand van de indexeringsmechanismen, die verschillen per paritair comité. De toename van de totale inflatie werkt door in de lonen via de gezondheidsindex². Deze loonstijgingen worden op hun beurt

1 Deze index is gebaseerd op de index van de conventionele lonen van de FOD WASO.

2 Dat is de nationale consumptieprijsindex (NCPI) zonder alcoholische dranken, motorbrandstoffen en tabak.

Tabel 3.2

Inflatie per component in België

(jaar-op-jaarveranderingen van de HICP-index, in %)

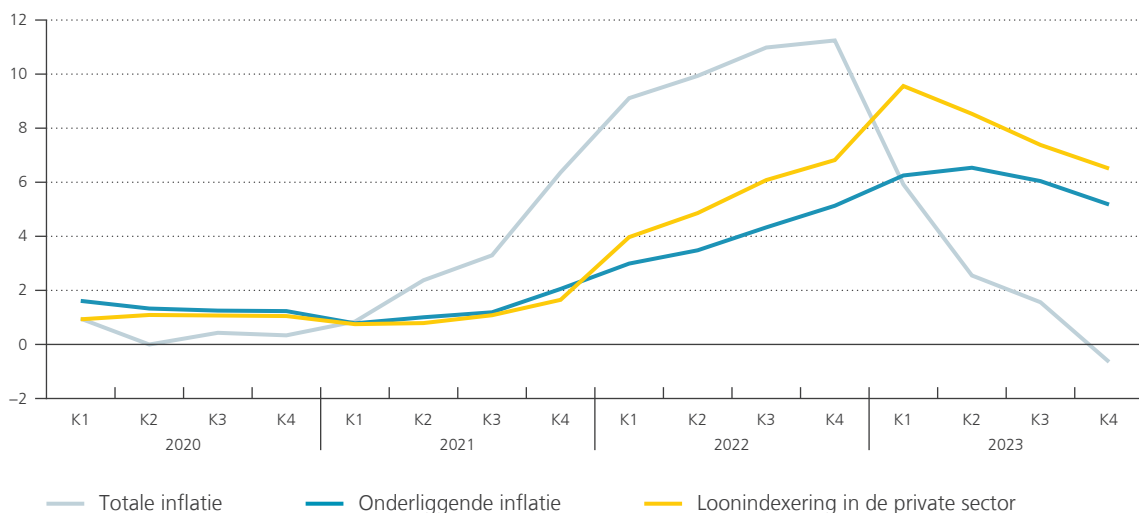
	2020	2021	2022	2023	Gemiddelde van de drie buurlanden
Totaal (HICP)	0,4	3,2	10,3	2,3	5,7
Energie	-11,0	22,4	57,9	-28,4	2,2
Voeding	2,6	0,9	8,3	12,7	11,5
Onderliggende inflatie	1,4	1,3	4,0	6,0	4,8
Diensten	1,8	1,6	3,8	6,3	4,6
Niet-energetische industriële goederen	0,7	0,8	4,2	5,4	5,1
<i>p.m. Totale HICP ongerekend de overheidsmaatregelen</i>	<i>0,4</i>	<i>3,3</i>	<i>12,1</i>	<i>3,5</i>	<i>-</i>
<i>p.m. Nationale consumptieprijsindex (NCPI)</i>	<i>0,7</i>	<i>2,4</i>	<i>9,6</i>	<i>4,0</i>	<i>-</i>
<i>Gezondheidsindex</i>	<i>1,0</i>	<i>2,0</i>	<i>9,3</i>	<i>4,3</i>	<i>-</i>

Bronnen: Eurostat, Statbel, NBB (eigen raming).

Grafiek 3.5

Totale en onderliggende inflatie (HICP) en loonindexering in de private sector

(jaar-op-jaarverandering, in %)

Bronnen: Eurostat, FOD WASO.

deels verder doorberekend in de verkoopprijzen; wat voornamelijk zichtbaar is in de onderliggende inflatie. De externe factoren zoals de stijgende invoer- en grondstofprijzen en de problemen in de toeleveringsketens, die hadden bijgedragen aan de aanvankelijke prijsstijgingen voor de NEIG, ebden sinds medio 2022 weg. De inflatie voor deze goederen bereikte zo een piek in het eerste kwartaal van 2023.

Gezien het grote aandeel arbeid in het productieproces van diensten en, in mindere mate, van niet-energetische industriële goederen, drukte de loondruk zwaarder op de ontwikkeling van hun finale prijzen. Daarnaast zijn de prijzen van heel wat diensten geïndexeerd, zoals tickets voor het openbaar vervoer, bepaalde verzekeringscontracten, telecommunicatiecontracten en huurprijzen. Aangezien ze rechtstreeks gekoppeld zijn aan de inflatie uit het verleden, maken ze de inflatie hardnekkiger. Om huurders te beschermen tegen de forse stijging van de energieprijzen waren de indexeringen van de huurprijzen van woningen met een lage EPC-score (energieprestatie van gebouwen) bevroren sinds 1 oktober 2022 in Vlaanderen, 14 oktober 2022 in Brussel en 1 november 2022 in Wallonië. Alleen de huurgelden van woningen met een EPC-certificaat A, B of C (of D voor Brussel) konden volledig worden geïndexeerd, terwijl de indexering voor de andere

woningen was beperkt tot 75 %, 50 % of nul, afhankelijk van de EPC-score en het gewest. Precies één jaar na de bevroering van de indexering mochten de eigenaars van deze woningen de huurprijzen opnieuw indexeren, maar met een correctiefactor om een inhaalbeweging te vermijden. Deze nieuwe indexeringen hadden weliswaar een effect op de prijsindex, maar onderbraken de daling van de diensteninflatie, die vanaf september 2023 begon af te nemen, niet.

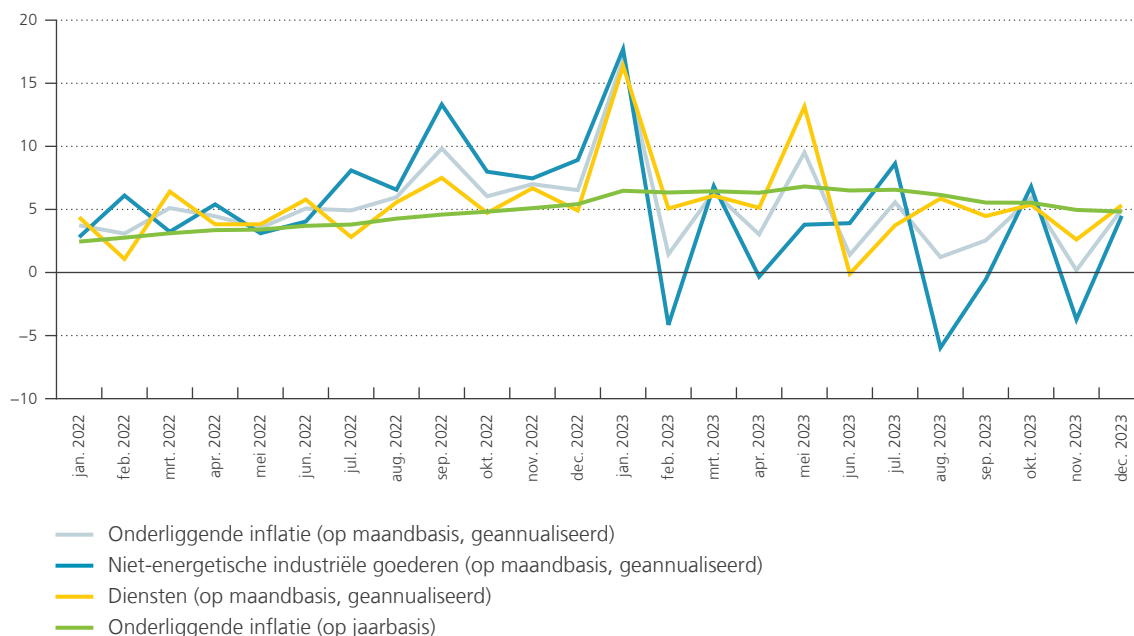
De onderliggende inflatie bleef in 2023 gemiddeld hoog, voornamelijk door de sterke stijgingen in januari 2023. De prijsdruk is namelijk fors afgezwakt gedurende het jaar. De inflatie wordt gemeten op jaarbasis en stemt overeen met de procentuele toename van de consumptieprijsindex in de huidige maand ten opzichte van dezelfde maand in het voorgaande jaar. Ze is in feite gelijk aan het gemiddelde van de geannualiseerde inflatiecijfers op maandbasis van het afgelopen jaar (zie voor nadere informatie Wauters, 2023¹). Dat betekent dat de gegevens van een jaar geleden hetzelfde gewicht hebben als die van de huidige maand. Het kan daarom nuttig zijn om de groei op maandbasis van de prijsindex

¹ Zie Wauters J. (2023), 'De risico's van het volgen van de inflatie op jaarbasis', blog van de NBB, 21 april.

Grafiek 3.6

De onderliggende inflatie en de componenten ervan: op jaarbasis tegenover op maandbasis

(in %)

Bronnen: Eurostat, NBB (eigen berekening).

Opmerkingen: Deze indexcijfers zijn seizoengezuiverd en het effect van de solden is geneutraliseerd. Deze neutralisatie is echter niet volledig, omdat de resultaten van de solden van jaar tot jaar verschillen.

De waarnemingen op maandbasis zijn geannualiseerd zodat ze kunnen worden vergeleken met de waarnemingen op jaarbasis.

te bestuderen om de recente tendensen te isoleren. Over het algemeen waren de cijfers van de onderliggende inflatie op maandbasis in 2023 neerwaarts gericht. Zo bedroeg de onderliggende maand-op-maandinflatie gemiddeld 0,3% in het vierde kwartaal van 2023, wat overeenkomt met een jaargroei van 3,7%. Dit is minder dan de officiële jaar-op-jaar onderliggende inflatie van 5,2% in 2023 K4. In het vierde kwartaal van 2022 was de gemiddelde maand-op-maandgroei nog 0,5%, zowat het dubbele dus. Dit wijst erop dat het gevaar voor een aanhoudende loon-prijsspiraal afzwakt.

De voedingsmiddeleninflatie bleef in 2023 toenemen, tot 12,7%. De prijzen in de supermarkten veranderen met name op basis van de onderhandelingen tussen de distributeurs en de producenten, waarbij ze de prijzen voor een vooraf bepaalde periode vaststellen. Eventuele kostprijsstijgingen van de leveranciers worden dus met vertraging doorgerekend aan de uiteindelijke consument. Hoewel de internationale prijzen van voedingsgrondstoffen duidelijk zijn

gezakt sinds midden 2022, oefende de stijging ervan in het verleden dus nog steeds – met enige vertraging – een opwaartse invloed uit op de prijzen van de finale consumptie van voeding. Naast die indirecte effecten, speelden er ook nog tweederonde-effecten van de loonindexering in de afgelopen jaren. Dit alles hield de jaar-op-jaar-consumptieprijsstijgingen van voeding hoog in 2023. Net als voor de onderliggende inflatie, piekte de maand-op-maand-prijstdruk vooral aan het begin van het jaar, en verminderde deze daarna. Bovendien werd 2022 gekenmerkt door periodes van enorme hitte en droogte, terwijl 2023 werd gekenmerkt door een combinatie van lange periodes van hevige regenval en droogte. Deze extreme weersomstandigheden verstoren de landbouwproductie en verhogen de productiekosten, wat directe gevolgen heeft voor de prijzen. Uit een studie van de ECB (2023)¹ blijkt dat de periodes van extreme hitte in de

¹ Zie Kotz M., F. Kuik, E. Lis en C. Nickel (2023), *The impact of global warming on inflation: averages, seasonality and extremes*, ECB Working Paper Series 2821.

zomer van 2022 de voedingsmiddeleninflatie in het eurogebied cumulatief na één jaar met 0,8 procentpunt opdreven. De aanhoudende ontregeling van het klimaat kan tot hogere en volatielere voedselprijzen leiden en de wereldwijde voedselveiligheid verder onder druk zetten.

Terwijl de onderliggende inflatie en de voedingsmiddeleninflatie in 2023 gemiddeld stegen ten opzichte van het jaar voordien, nam de energie-inflatie aanzienlijk af, waardoor de totale inflatie daalde. De gas- en elektriciteitsprijzen zetten de sterke afname voort die medio 2022 was begonnen. De prijs voor een vat Brent-olie nam ook af tijdens die periode, alvorens tijdelijk op te veren tussen juli en september 2023. Ondanks die nieuwe stijging, die te wijten is aan de vermindering van de productie door olieproducerende landen als Rusland en Saudi-Arabië, ligt de Brent-prijs echter nog steeds onder de piek die in juni 2022 werd bereikt. Gemiddeld daalde de prijs in 2023 met ongeveer 20% ten opzichte van 2022. De groothandelsprijs van gas nam in 2023 met 67% af in vergelijking met 2022. Over het geheel genomen liep de energie-inflatie terug van 57,9% in 2022 tot -28,4% in 2023.

De energie-inflatie werd sterk beïnvloed door de maatregelen die de overheid nam om de energiefactuur van de gezinnen te verlagen. Naar schatting drukten deze maatregelen de totale inflatie in 2023 met gemiddeld 1,2 procentpunt¹. Deze per definitie tijdelijke maatregelen helpen aanvankelijk om de inflatie te verlagen, maar veroorzaken een prijsstijging wanneer ze aflopen. Dit gemiddelde cijfer van 1,2 procentpunt is dus het resultaat van een combinatie van zowel positieve als negatieve effecten. De inflatie nam toe door het einde van de uitbreiding van het sociaal tarief in

juli 2023² en van de accijnsverlagingen op de brandstofprijzen in april 2023³. Daarnaast werd beslist dat de btw-tarieven op elektriciteit en gas, die respectievelijk in maart en april 2022 tot 6% waren verlaagd, niet zouden worden verhoogd. Ter compensatie werd in april 2023 een bijzondere accijns ingevoerd. Dit nieuwe instrument biedt meer flexibiliteit om de prijzen te stabiliseren, aangezien de regering onmiddellijk kan ingrijpen door de accijnzen aan te passen, terwijl het ingewikkelder is om de btw-tarieven te wijzigen. Deze nieuwe accijns had een opwaarts effect op de inflatie. De manier waarop energiepremies, zoals de 'verwarmingspremie' of het 'basispakket energie', in aanmerking worden genomen in de berekening van de prijsindex heeft ook gevolgen voor de inflatie. Meer in het bijzonder wordt elke premie in de consumptieprijsindex verdeeld over een periode van twaalf maanden, waardoor bijvoorbeeld de 'verwarmingspremie' van € 100 in de HICP werd gespreid van april 2022 tot maart 2023. Vanaf april 2023 nam de prijsindex daarom automatisch toe. In totaal zorgde het einde van al deze maatregelen ervoor dat de totale inflatie in 2023 met ongeveer 0,6 procentpunt steeg. Het 'basispakket energie', dat bestaat uit een verlaging van de factuur met € 135 voor gas en met € 61 voor elektriciteit voor de wintermaanden,

1 Eigen raming voor de impact van alle overheidsmaatregelen.

2 Het sociaal tarief wordt door de FOD Economie gedefinieerd als een gunstig tarief voor elektriciteit of aardgas. Het is identiek in heel België, ongeacht de leverancier of netbeheerder. De trimestriële prijsstijgingen zijn gereguleerd en beperkt. In februari 2021 werd dit tarief uitgebreid naar ongeveer 1 miljoen gezinnen, terwijl er voordien slechts een 500 000-tal rechthebbenden waren.

3 Eind maart 2022 werden de accijnzen op diesel en benzine met 17,5 eurocent per liter verlaagd. Sinds september 2022 stegen de accijnzen op benzine echter trapsgewijs, volgens het 'klikstelsel', omdat de prijs onder de vooraf bepaalde ondergrens van 1,7 euro per liter zakte. Ook de accijnzen op diesel werden tussen februari en april 2023 geleidelijk verhoogd.

namelijk van november 2022 tot maart 2023¹, had daarentegen tot gevolg dat de totale inflatie in 2023 met ongeveer 1,8 procentpunt lager lag dan zonder die maatregel. Zoals hierboven vermeld, wordt elke maandelijkse overdracht gespreid over twaalf maanden, waardoor het 'basispakket energie' in de consumptieprijsindex is gespreid tot februari 2024. Meer specifiek stijgt de index pas geleidelijk vanaf december 2023, wat vooral in 2024 een opwaarts effect zal hebben.

Volgens de officiële statistieken is de inflatie gezakt van 10,3% in 2022 tot 2,3% in 2023, maar de werkelijke prijsstijgingen die de gezinnen gemiddeld ervaren waren in 2022 kleiner dan de inflatiecijfers suggereerden. De consumptieprijsindex meet het prijsverloop van de goederen en diensten die tijdens de huidige maand worden aangekocht. In het geval van gas en elektriciteit wordt dus alleen rekening gehouden met de nieuwe contracten die tijdens de huidige maand zijn afgesloten. Dit wil zeggen dat de prijzen die de consumenten daadwerkelijk betalen op basis van contracten met vaste tarieven die in het verleden zijn aangegaan, niet worden meegeteld in de consumptieprijsindex van de huidige maand. Bij fors stijgende energieprijzen impliceert dat een overschatting van de werkelijke uitgavengroei van de gezinnen, zoals het geval was in 2022. Uit de studie van Peersman et al. (2023)², waarin de bankgegevens van ongeveer 930 000 gezinnen werden bestudeerd, blijkt dat de totale inflatie in 2022 gemiddeld met 2,8 procentpunt zou zijn overschat. Bijna de helft van de gezinnen betaalde in 2022 zelfs minder voor hun energieverbruik dan in 2021. Als de prijzen fors dalen, kan de gebruikte methodologie daarentegen tot een onderschatting van de inflatie leiden. Dit impliceert dat de werkelijke prijsdaling voor het energieverbruik van de gezinnen in 2023 licht overschat zou zijn door de consumptieprijsindex. De invloed zou echter minder groot moeten zijn dan bij stijgende prijzen. Bij dalende prijzen zullen consumenten die in het verleden een vast contract aan een hoger tarief hebben afgesloten, immers geneigd zijn van contract te veranderen om te profiteren van gunstigere voorwaarden. Bovendien is het aandeel vaste contracten sterk afgenomen omdat leveranciers ze in 2022 nog amper aanboden toen de prijzen hoog en volatiel waren. In 2023 hadden dus niet veel gezinnen nog een 'te duur' contract.

De nationale consumptieprijsindex (NCPI) is minder volatiel dan de HICP. De inflatie volgens de NCPI bleef in 2023 met 4,0% namelijk hoger

dan volgens de HICP (2,3%). Ze kwam van 9,6% in 2022, wat lager was dan de 10,3% volgens de HICP. Dit gematigder verloop is grotendeels toe te schrijven aan methodologische verschillen. Enerzijds is het gewichtenschema van beide indices niet hetzelfde, aangezien het bij de HICP voornamelijk gebaseerd is op de nationale rekeningen, terwijl dat van de NCPI voornamelijk uit de huishoudbudgetenquête afkomstig is. Bijvoorbeeld de componenten met een zeer volatiele inflatie, zoals motorbrandstoffen, gas en elektriciteit, wegen zwaarder in de HICP dan in de NCPI. Dit zorgt voor sterkere bewegingen in de HICP dan de NCPI. Anderzijds houdt de HICP in het geval van huisbrandolie rekening met de prijzen van de huidige maand, terwijl die categorie bij de NCPI is gebaseerd op een gewogen gemiddelde van de tarieven over de afgelopen twaalf maanden, meer in overeenstemming met de jaarfacturen die de consumenten daadwerkelijk betalen. Huisbrandolie is dus een volatielere component bij de HICP dan bij de NCPI. Gezien de gedaalde olieprijsen in 2023, zorgt dit ervoor dat de energie-inflatie lager is volgens de HICP dan volgens de NCPI.

In 2023 was de totale inflatie in België 3,4 procentpunt lager dan het gemiddelde van de drie buurlanden. Dit verschil komt enkel door de energie-inflatie, die in België duidelijk negatief was, terwijl ze gemiddeld in de buurlanden positief bleef. Ten eerste worden de groothandelsprijzen van energie in België sneller doorberekend in de consumptieprijsen. Dit wordt onder meer verklaard door de relatief lage accijnzen op huisbrandolie en de lagere heffingen op gas, alsook door het relatief grotere aandeel aan variabele contracten in ons land voor gas en elektriciteit in vergelijking met andere landen. Sinds de energiecrisis schakelden de meeste gas- en elektriciteitsleveranciers in België bovendien over van een indexering op kwartaalbasis naar een maandelijkse indexering van de nieuwe contracten. Ten tweede oefende het 'basispakket energie'

1 Niet iedereen had echter recht op dat basispakket energie: gezinnen (ongeveer 20%) met een inkomen boven een bepaalde grens zagen die korting deels gerecupereerd via de belastingaangifte. Ook wie een vast energiecontract had afgesloten vóór oktober 2021, of wie recht had op het sociaal tarief, kon geen beroep doen op die maatregel. De maatregel was dus in beperkte mate doelgericht. De grens bedroeg € 62 000 per jaar 'netto belastbaar inkomen' voor een alleenstaande; voor koppels was dat € 125 000. Per persoon ten laste wordt de grens met € 3 700 verhoogd.

2 Zie Peersman G., K. Schoors en M. van den Heuvel (2023), *Hoezo energiecrisis? Analyse van de energiefactuur van 930 000 gezinnen*, Gentse Economische Inzichten.

in 2023 een neerwaartse impact uit op de totale inflatie in België. Ten derde moet er worden benadrukt dat achter het gemiddelde van de buurlanden aanzienlijke verschillen schuilgaan. In Nederland is de afname van de energie-inflatie zeer vergelijkbaar met die in België. In Frankrijk en Duitsland is de daling daarentegen minder uitgesproken. Dit komt onder meer omdat de marktwerking er verschilt van de Belgische. In Duitsland sloten de meeste consumenten een contract van bepaalde duur af, waarvan de prijs voor een bepaalde periode (vaak een jaar) vastligt en dat niet zo eenvoudig kan worden opgezegd als in België. De prijs blijft tijdens die periode gelijk voor iedere consument, ongeacht de intekeningsdatum. Dit systeem zorgde overigens voor een minder sterke stijging van de inflatie in 2022. Daarenboven voerde Frankrijk een tariefplafond in

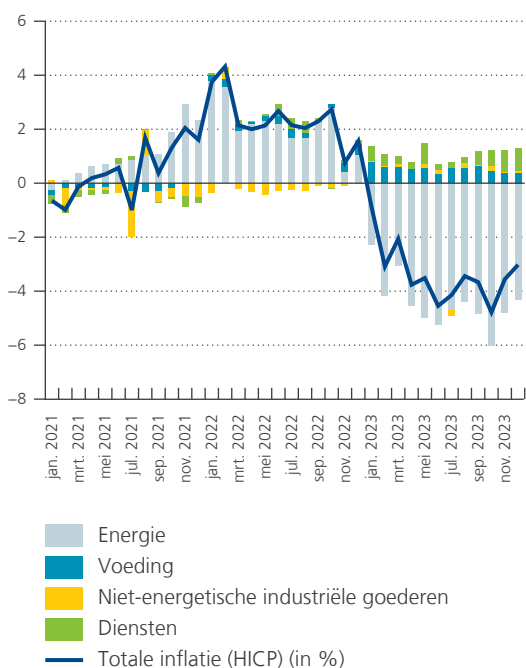
om de stijgingen van de gas- en elektriciteitsprijzen te beperken, waardoor de huidige prijsdaling er minder uitgesproken is.

In tegenstelling tot de energie-inflatie zijn de onderliggende inflatie en de voedingsmiddelen-inflatie hoger in België dan in de buurlanden. Dat komt doordat deze componenten voornamelijk worden ondersteund door interne factoren. Enerzijds stegen de energieprijzen in 2022 in België sterker en deze prijsstijgingen werden doorberekend in de andere componenten. Anderzijds versnelt het systeem van automatische loonindexering het ontstaan van tweederonde-effecten, terwijl er in de buurlanden over loonsverhogingen moet worden onderhandeld. Al met al kan deze situatie in België leiden tot een langduriger aanhoudende inflatedruk.

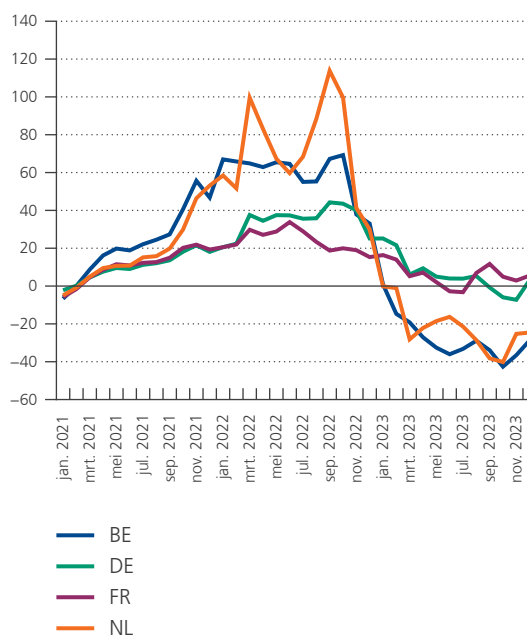
Grafiek 3.7

Energie verklaart bijna volledig het inflatieverschil tussen België en de drie buurlanden

Categorieën die bijdragen aan het inflatieverschil tussen België en de buurlanden (in procentpunt)

Energie-inflatie in België en in de buurlanden (jaar-op-jaarveranderingen, in %)

Bron: Eurostat.